

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 141 (6472). 1966 ч. июнь 15, среда | Өртөө 2 көп.

ЧАЙГЫ СЕССИЯ

Улус ажил-агыйының найы-бир адырынга амылдавышкан, өөредилге-
ниң каныгы-бир хевиринге хаара туттунган, өртүмк азы дээди эртемниң че-
дин ап турарлар кайы хай. Ажылдавышкан өөренип турарларның чедиши-
киниң өөренгенин таарымчалыг байдалдары, чингелдериниң партия бол-
гаш чааң көргүзүп турар.

Бистиң республикада өөредилгениң заңчо хевиринде аңгы-аңгы ме-
гежилдин кижилери хаара туттунган. Чуртук өске хоорайларында дээди,
тускай өртүмк өөредилге черлеринде бистиң заочниктериниң база өөренип
турар. Тываның кээдэ ажил-агый техникумунуң заңчо салбырынга күрү-
ме экзаменнери эгелзэн. Бухгалтерияның тускай өртүмк эртемни
40 ажыг ижини чедиң алып. Кызылдың башкы институтунда заочниктер-
ниң чайгы сессиясы эгелзэн. Доозарының күрүме экзаменнери педагогика
факультетиниң бешки курсчулары дужаган. Баштайгы экзаменни баш-
кыларның хей мезик багыт эвес дужааганар.

Бистиң республикада заңчо өөредилгедэ башкы надрлар эң хейү-биле
хаара туттунган. Кижиниң мазуун школа хевирлеп турар. Бо харысалгалыг
херекке совет башкының ролу чүдөн-дээ артык. Башкы кижини өө-
редилге-кинжизилгелиг амылды бистиң амырлары-ыстың шапкын хөг-
жүдзүңгө дүүштүр чорудар дээш, билгилер-биле хүн-бүрү чөпсегленер
умурулуг. Ынчангаш бүгү кижилерге, ылангыя заочниктерге негелде улуг.
Кызылдың башкы институтунуң заңчо салбырында 974 кижин бар. Бо
чылын заңчо салбыры 90 ажыг башкы доозуп үнер. Институттук заңчо
салбырын сөөлгү чеди чылдарда 542 башкы доозуп үнгөш, республиканың
школаларында, партия, совет органнарда амылдап турарлар. Оларның
араында сурагылыг башкылар, идепкейлиг хей-ниити амылдакчылар-даа
бар. Амылдап турар класстарында, эртемнере эки түңнелдерини чедиң
ап, боттарының арга-дурмулугузын доктаамал бедидип, заңчо өөредилге-
биле чедишикиниң өөренип турар башкылар школа бүдүзүндө бар.

Улус өөредилгениң улам ыңай хөгжүдери, чоңуң ниити билгилер
денеин болгаш надрлар белеткээриниң шынарын улам бедидеин СЭКП-ниң
XXIII съездин айтыккан. Беш чыл дургузунда барык 7 миллион дээди бол-
гаш тускай өртүмк эртемниң специалистерин, азы 1961—1965 чылдары-
нындам 65 хуу хейнү белеткээр. Тускай эртемниң белеткээриниң
шынарын кижилер деп ССРЭ-ниң улус ажил-агыйы хөгжүдериңиң
беш чыл планының талазы-биле съездиниң Директиваларында айтыккан.

Заочниктериниң өөредилгениң чогуур кичээлгеге ап, оларның өө-
рениге таарымчалыг байдалдары тургузары школалар удуруткучларындам,
районолардан болгаш өске-даа аңаа хамаарышкан организациялардан не-
геттир. Ол ышкыш сессияга келген кижилерниң өөренгенин таарымча-
лыг байдалы өөредилге черлери тургузары чугула. Башкыларга болгаш
өске-даа заочниктерге теоретиктиг бижыг билгилерин бээр дээш башкы-
лар чүткүлдүг амылдаар умурулуг.

Көл чүве — өөредилгениң шынары. Институтка азы тускай өртүмк
өөредилге чегинге өөренип кирип алгаш, өөредилгени ала-чайгаарлаашкын-
ның орунуче кирип турарларны чок деп болбас. Ындыг башкылар кур-
стан курсе «өрелиг» бөөп шилчир, азы катап артып турар фантылар хей.
Ынчангаш оларның өөредилгениң шынары чавыс. Ылангыя башкы ин-
ституттун физика-математика факультетинде заочниктериниң өөредилге
шынары эң чавыс болганын мөөк мурундагы түңнелдер херечилеп турар.
Чамдык башкылар 8—9 чылда өөренген аттыг бөөп чоруп бээр. Ол дээр-
ге өөредилгени тоомча чок көөр, сорулганын чедиң алырчыне чүткүл чок
чоруткун түңнелди-дир. Заочниктериниң өөредилгени, бир талазында, оларның
хуузунаа херээ бөлүшкөн, өске талазында, күрүмениң, хей-ниитиниң хер-
ээ дээрзин утпас умурулуг.

Заңчо өөредилгени тоомча чок көрүп, өөредилгени хей чылдарда до-
озуп шыдааган турар башкыларга 1957 чылда өөренип кирген Мария Ара-
чаз (Тому), Сат Дармык (Чаван-Хемчик), Наамжа Сат (Бай-Тайга), Ха-
ныаа Седилей (Улуг-Хем) дээш өскелерни-даа хамаарыштырып болур.

Экзамен, заңчтарны чогуур үезинде дужаап, курстары ол-ла хууса-
зында доозуп турар чүткүлдүг заочниктер хей. Х. Алдын-оол (Чаван-Хем-
чик), Елена Дамы (Тес-Хем), С. Шириндиби (Бий-Хем), Н. Марьясова
(Нызыл) дээш өскелер-даа экзаменнери чыл бүрү эки туруп турар.

Башкы институтурун заңчо салбырында кирериниң экзаменнери чо-
руп турар. Бирги курска 150 кижини хүлээп алып. Чаа хүлээп алдыган-
нар заңчо өөредилгени шилип алган болганда, амыдагаштан эгелеп шу-
дургу өөренип чугула. Чайгы, кышкы сессияларга озал чокка кээп, бер-
ген оналгалары, курс амылдарын шынарыг күүсөдир умурулуг.

Заочник, сээк мурунда харысалгалыг үе — чайгы сессия келген.
Шилчириниң болгаш доозарының экзаменнери, заңчтарны чедишикини
ниң дужаап, үе-шакты чөп амылдавышкан, кызымаккай чүткүлдүг өө-
рени сээк хүлээлген, сорулган ол.

Хойжуга шаңнал

Чаван-Хемчик районун «Чыраа-Бажы» совхозунуң хоочун хойжуу
Монгуш Бомбулапович Кижиниң кээдэ ажил-агый бүдүрүлгениге, ыла-
нгыя ниитиниң мал ахындагы хей чылдары, кызымаккай ахылдап кел-
ген дээш база алган хар харлааны-биле холбаштыр Тыва АССР-ниң Дээди
Соведини Президиумунун Чарлы-биле үк хойжуу Тыва АССР-ниң Дээди
Соведини Президиумунун Хүндүлгэ бижиг-биле шаңнаан:

Эргин эштер!
Хей-ниитиниң чаа болгаш чугула
шымчашкыны эгелеп, төгүтүп
болгаш культураның тураскаал-
дары камгалаарының Бүгү-россия
Ниилелиниң тургустунганын чар-
лаар дээш, Россия Федерациязының
бүгү булунарында Москва чыг-
лып бедидис.

Тураскаалар — улустун алдары-
ны. Олар болза улустун ийелдерин,
оон чачыларын боттарында си-
никтирип, бистиң алдарындам
нукуларынстың аттарын билдирер
кылдыр артырып турар. Тураскаал
болза бистиң черинисти каастап, тө-
рөөн черинге, бистиң төөгүстүгүн
байлаанга ынакшылды. Россия Феде-
рациязының улустарының культу-
разының өндүрүлүгүн жүүрүп турар.
Бистиң Ада-чуртустуң төөгүстүгүн
хей чүдүлөр бүдүртүнгөн, Россияны
улустары ада-чурттуг болгаш дее-
гейиня культураның алдарыг хей
арынын бижээ. Оон-биле кады дее-
гейин революшюу өзү-биле чаарты-
рынга бистиң чурттуг алдарының ду-
гайында чугалап турар алдарыг
арындардан артык херелдечек чүве
чок.

Харын-на бо хүннерде, Совет эр-
гачыгында берже чыгышыг болгаш
В. И. Ленинниң төрүтүгүн хуну-
дэн бөрү чык оюнун буудуунуң
Россияга революшюу шимчашкы-
нын төөгүстүгүн тураскаалдарының
биске кайы кире үнелг болуп тура-
рын оңа сактып турар бис.

«Даш буруу Ленинни билер» ын-
дыг тураскаалдыг черлерге болуун
ынаа оң кээдэ-мөдөгө каалаалар.
1917 чылдың октябрь хүннеринде

СЭКП ТК-га хүлээп

алышкын

Июнь 13-те СЭКП ТК-ның Чинги-
не секретары эш Л. И. Брежнев
СЭКП ТК-ның чалааны-биле Совет
Эвелединде келген, Мали Республи-
каның Судан эвилел партиязының
политиктиг секретары эш Идрисса
Диарра баштаан телзелерни хүлээп
алган.

Мали эштер-биле беседэ чуреткиң
ханызындан, найыралчы байдалга
эрткен.

А. Н. Косыгин
Хельсинкиде чедер
берген

ХЕЛЬСИНКИ. Июнь 13.
(СЭТА-ның тускай корреспон-
дентизи). ССРЭ-ниң Министр-
лер Чөвүлелиниң Даргазы
А. Н. Косыгин президент У. К.
Кекконенниң чалаанын ёзулар
албанын аян-чорук кылып,
бүгүн Финляндияның найыс-
ылазы Хельсинкиде чедер берген.

Хельсинкиниң дедир орук
вокалынга А. Н. Косыгинниң
Финляндияны президентизи
У. К. Кекконен, парламен-
тиниң даргазы Н. Виролайнен,
премьер-министр Р. Пааси
болгаш албаныг өске-даа тө-
лээлекчилери уткаан.

Республикада хой кыргыздазы

(1966 чылдың июнь 10-га чедер)

РАЙОННАР	МУУСТЕМ ХУУЗУ
Каа-Хем	39,1
Танды	31,0
Бий-Хем	15,0
Улуг-Хем	7,4
Эрзин	7,0
Чаван-Хемчик	3,6
Тес-Хем	3,4
Бай-Тайга	0,1
Барыын-Хемчик	—
Өвүр	—
Тому	—
Кызыл хоорай Соведи	—
СОВХОЗТАР	—
«Тинделге»	23,4
Дуржулга станциясы	21,5
«Межтеп»	18,6
«Сут-Хал»	14,4
«Найрал»	13,4
«Тес-Хем»	9,6
«Барлык»	3,7
«Улуг-Хал»	0,9
УТКА 25 чылы	0,4

Мөөн өске совхозтар июнь 10-га
чедер хой кыргыздазы.
Хой кыргыздазының
мын планын республика ниитизи-
биле 8,5 хуу, оон иштинде колхозтар
8,2, совхозтар 9,1 хуу муустем.

ОЛАРНЫҢ УЛЕГЕРИ-БИЛЕ

(Танды район күрүмге сут, зыт садарының чартык чыл планын,
Бий-Хем, Улуг-Хем районнар сут планын муустемненир).

ИЮНЬ 10-НУҢ ДЕДЭЗЗИ (ХУУ-БИЛЕ)

РАЙОННАР	СУТ	ЗЫТ	ДУН
Бий-Хем	118,8	73,6	9,6
Танды	111,8	114,3	13,1
Улуг-Хем	106,3	49,0	4,5
Барыын-Хемчик	92,2	60,1	8,5
Каа-Хем	90,5	56,6	22,8
Чаван-Хемчик	89,2	38,2	16,9
Бай-Тайга	54,4	18,5	11,3
Өвүр	45,4	—	2,1
Эрзин	42,9	2,1	2,4
Тес-Хем	42,0	5,9	—
Тому	28,9	86,4	—
Кызыл хоорай Соведи	100,9	171,6	—
Республика ниитизи-биле	96,1	58,4	7,9
Эркин чыдыг бо	—	—	—
үезинде турганы	110,2	48,4	14,4

Танды районда кээдэ ажил-агый дуржулга станциясы күрү-
ме сут садарының чартык чыл планын 120,7 хуу, зытты 150 хуу
муустем. Ол ышкыш «Межтеп», «Кей-Тей» совхозтар бо ийн кө-
гүзүгүн кызын-даа амыр муустемненир. «Сут-Хал», «Найрал»,
«Элегес», «Тинделге» совхозтар сут садар планын, «Улуг-Хал»,
«Ван» совхозтар зыт садар планын амыр муустемненир. «Сукан»
совхоз немелде деңиз-биле күрүмге зыт кирер планын 174,7 хуу
муустем.

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулда талазы-биле төп соңгулда комиссиязының дыңнады

1966 чылдың июнь 12-де, аоскрасеңьеде,
ССРЭ-ниң Дээди Совединге чедиг чыш-
тың соңгулдазы болган. Бадылашкын
чер-черини-биле чер болганга эргенсиниң
6 шакта эгелзэн болгаш кеезектинде 10
шакта доозулган.

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулда
эрттирери-биле 1.517 соңгулда округтар-
нын, оларнын аразындан Эвеледин Со-
вединге соңгулда талазы-биле 767 соңгулда
округтары болгаш Националдар Со-
вединге соңгулда талазы-биле 750 соң-
гулда округтары тургускан турган.

Бүгү-ле округтарнын соңгулда комис-

сияларындан Төп соңгулда комиссиязын-
да кирген баштайгы сан-медзелериниң ду-
гаар алырга, соңгулдага 142.440.862 соң-
гукчу, азы дандыда кирген соңгукчулар-
нын ниити санынын 99,94 хуузу кириш-
кен.

Соңгулда бүгү-ле соңгулда округтарын-
га болган.

Эвеледин Совединге соңгулда талазы-
биле соңгулда округтарында депутаттар-
га кандидаттар дээш соңгулдага кириш-
кен соңгукчуларнын 99,75 хуузу болгаш
Националдар Совединге соңгулда тала-
зы-биле соңгулда округтарында соңгук-

чуларнын 99,67 хуузу бадылаан.

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулда
совет улустун күш-ажылчы болгаш поли-
тиктиг бедик идепкейиниң байдалына
эрткен.

Соңгуланың сөөлгү түңнелдерин бол-
гаш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң чедиги
чыгыжыга соңгуктурган депутаттарнын
дандынын Төп соңгулда комиссиязы 1966
чылдың июнь 15-те чарлаар.

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНГЕ
СОҢГУЛДА ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ТӨП
СОҢГУЛДА КОМИССИЯЗЫ
1966 чылдың июнь 13.

ИВАНОВОГО УЖУРАЖЫШКЫН

ИВАНОВО. (СЭТА). СЭКП ТК-ның
Политбюрозуңуң кезигүчү, РСФСР-
ниң Министрлер Чөвүлелиниң Дарга-
зы Г. И. Воронов аңаа каш хүннер
дургузунда чоруп келген.

Июнь 13-те Г. И. Воронов обла-
стың партия, ажил-агый актив-биле
ужурашкан.

Москвада швейцар үлетпүр делгелгези

Москвада культураның болгаш
дыштаныгыга «Соколыни» па-
рымгыга швейцар үлетпүр делгел-
гези чартык айда ажылдап келген. 120
фирмалар болгаш каттыжымшы-
нар машиналарын болгаш дерликте-
ни, машина түдүк, химия, паста-
ны, полиграфия, азы-чем болгаш
үлетпүрүн өске-даа адыларынга
хөдөөлүгү аппаратарын болгаш ин-
струменталары аңаа делгезе тур-

ган. Уш чүс мүн хире көрүкчүлөр
сөөлү делгизир-биле таамаккан.

Июнь 13-те делгелгези эштер Л. И.
Брежнев, А. П. Косыгин, А. Я.
Пельше, П. Н. Демичев, Д. Ф. Усти-
нов, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүле-
линиң Даргазының ораакчылары
М. А. Лесенко биле И. Т. Новиков,
СЭКП ТК-ның кээдэ эргелекчи
В. С. Фролов, ССРЭ-ниң министрле-
ри, совет дашкык садыг катты-

жымшыкчыларын төлээлекчилери
делгелгезе чоран.

Коммунист партияны болгаш
Совет азаматын удуруткучлары де-
гизирлерин көрүп, фирмаларын бол-
гаш каттыжымшыкчыларын төлээ-
лекчилери-биле чугалашкан.

Делгелгезе көрүдө үезинде Швей-
царияны ССРЭ-де элчини Антон
Р. Ганг аңаа база турган.

(СЭТА).

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгу-
лда талазы-биле округ соңгулда ко-
миссияларының каттыжкын дуралы
Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң
хуралдазы алынга июнь 13-те бол-
ган.

Хуралды ССРЭ-ниң Дээди Соведи-
ниң Националдар Совединге Тыва
АССР-ден соңгулда талазы-биле ре-
спубликаның соңгулда комиссиязы-
нын даргазы эш К. С. Шойгу ажы-
каш. ССРЭ-ниң Дээди Совединге соң-
гулда Тыва АССР-ге улуг политиктиг
болгаш күш-ажылчы көдүлүш-
күңгө эрткенни, республиканың
ажымы чондарының бүгү совет ки-
жилер-биле кады Коммунист пар-
тияның даяныч Төп Комитетин

болгаш Совет азаматты доктааган
улам-на, сырый каттыжымшын де-
миссияларын каттыжкын дуралы
Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң
хуралдазы алынга июнь 13-те бол-
ган.

Хуралды ССРЭ-ниң Дээди Соведи-
ниң Националдар Совединге Тыва
АССР-ден соңгулда талазы-биле ре-
спубликаның соңгулда комиссиязы-
нын даргазы эш К. С. Шойгу ажы-
каш. ССРЭ-ниң Дээди Совединге соң-
гулда Тыва АССР-ге улуг политиктиг
болгаш күш-ажылчы көдүлүш-
күңгө эрткенни, республиканың
ажымы чондарының бүгү совет ки-
жилер-биле кады Коммунист пар-
тияның даяныч Төп Комитетин

Депутаттар чоңуң көргүскөн бу-
дурелгезе өөртү чегирениң илерде-
лип, ону шынамытар дээш бүтү
күжүн салыры республиканың соң-
гулда комиссиязының хуралында ду-
лаңгенир.

ЧУРУКТА: солагай таладан он та-
лаа депутаттар: Кызылдың пасса-
жирлер АТБ-ының талааның Хуну-
жик Бомбуевич Ондар, Тыва АССР-
ниң Министрлер Чөвүлелиниң дарга-
зы Михаил Блаевич Мендеев, Бий-
Хем районун «Кызыл тараачын»
колхозунуң даргазы, Социалист
Күш-ажылды Маадыры Петр Ва-
сильевич Астафьев, Каа-Хем райо-
нун «Кызыл туз» колхозунуң му-
ракчы саанчыы Галина Васильевна
Блинова, Улуг-Хем районун Пий-
Тал сес чыл школаның башкыы
Ал-кыс Ашак-ооловна Оюн, СЭКП
Тыва обкомунун бирги секретары
Салчак Казбакович Тонка.

Салт: Ш. МОНГУШТУУ.
Фотоз: С. СИРОТНИННИ.

ПОЛИГРАФИСТЕРДЕ

Коммунист күш-ажылдың
бүдүрүлгези, республика типо-
графиязының коллективни ССРЭ-
ниң Дээди Совединге соңгулдага
алдар болдурган социалисттиг ча-
рымды саагырткан, шудургу
ажылдарының түнээлгези кол-
лектив май айымын бүдүрүлгези
панын кезишкенин эгелзеп,
соңгулда күш-ажылчы белетки
ужурашкан.

Ылангыя алыштыг пети (на-
чалыкы К. Остров) майын бү-
дүрүлгези оналганын 107 хуу кү-
үсөт.

сөөлү, бүдүрүлгези мурнакы
пестериниң бирөөн болган.

Цехтин бригадалар аразында
кабарган чарышча «Туяныска
прада» соңгуу өртү турар
Мария Сангирин удурганы ли-
нотиптер бригадалар боттарына
алган хүлээлгезин 112 хуу
күсөткөш, бригадалар аразымын
чарымының бирги черин алган-
нар. Бригадалык линотиптер
бригадир М. Сангир болгаш Г. Бо-
боргыяна олар майын амыл

ууун 122—122 хуу күсөткөшнөр.
Ол ышкыш «Шың» соңгуу
өрүт турар Татьяна Лыскованын
удурганы линотиптер брига-
дазы майын бүдүрүлгези
104,7 хуу күсөткөш, чарышча
ныткы черин эхөөнөр. Брига-
дын линотиптерин Н. Быкова
панын 112 хуу, Н. Ткачев—107,
бригадир Т. Лыкова—105 хуу
күсөткөшкөн, күш-ажылчы че-
дишкенин билгилеп болганар.

О. СИРИН-ООЛ.

СОВЕТ РОССИЯНЫҢ БҮГҮ ХӨЙ-НИИТИЗИНГЕ

Төөгүнүң болгаш культураның тураскаалдарын камгалаарының
Бүгү-россия Ниитилелиниң тургузунчу съездизиниң кыйгыры

Петроградка Кышкы ордуңу штурман
турган болгаш хамааты дайынның
фронтуларынга Совет эрге-чагырганы
камгалап алган маадырларын дуга-
йында четтиргенин чон кээдэ-мөдөгө
үзүңгө каалаалар. Ада-чурттуң
Улуг дайынның чылдарында фа-
шизмниң өлүмүгү түдүшкүчүлүгү
тигилең Совет чурттуг маадырлыг
чорук делегейин улустары утпа-
тар. Коммунизм тургузукчуларыны
тайбын ажылын көргүзүп турар бис-
тин тураскаалыг хүннериниң база
төөгүгө кирер.

Чоңуң эрес маадырлыг үлелерин
— патриоттук, революшюу, күш-
ажылчы, маадырлыг үлелерин ту-
раскаалдарда сиңиктирген. Турс-
каалдарда чоңуң чечен гешиды иле-
роон. Турскаалдар өңүр улуг чы-
чалдарын эстафетаныга кирип,
оларын салгалдан салгалга чедирип
туралар. Оларга—күчүлүг кижизин-
дикти күш бар.

Коммунист партия болгаш Совет
үлелери культура талазы-биле салгал-
ды, оон иштинде төөгүнүң болгаш
культураның тураскаалдарын кам-
галаарын улуг ужу-дузалыг кылдыр
көртүп турар. Совет эрге-чагырганы

баштайгы чылдарының ич берге үе-
зинде тураскаалдарын камгалаарын
организациялар дугайында леңичи ай-
тымшыкындар болза Россияны төгү-
болгаш чуруму уран чүдүлүгүн та-
лазы-биле өңүр улуг үнелг чүдү-
лери камгалап азырынга база ола-
ры революшюула бараан болдурары-
на дуулаал.

Ада-чурт дайынның чылдарында
фашист араатаннар архитекту-
ра билгаш төөгүнүң тураскаалдары
болуп 2 муң ажыг бажыкчылар бол-
гаш туудуларын үрөп кааннар. Ол
үрелген чүдүлери катап тургузар
дээш совет улус улуг күштерин үн-
дүрген. Москваның болгаш Москва
чоңуңун, Ленинградтың, Новгород-
тың, Псковтуң, Смоленсктиң бол-
гаш өске-даа хоорайларың эрте бу-
руңу болгаш эң үнелг тураскаал-
дары совет черни база катап каас-
тап, Төрөөн чуртун культура фео-
дализмга катап киче бергеннине
бистиң кижиниң бүрүсү өртүп турар.

Коммунист улуг тургузукчу-
биле бүдүрткениң Совет күрүме ан-
ды-херекенин тыпкан, сөөлгү чы-
ларда Владимирде, Ростовта, Йо-
салады, Астраханьда, Рязаньда, Ба-

зында, Горькийде, Суздальда. Дер-
винде эрткен үениң шыгарангай
ансамбльдерин болгаш аны-буру
тураскаалдарын катап тургузар,
үрелгенненин чаартыр талазы-биле
улуг амылдарын кылган. Төөгү-рево-
люшюу тураскаалдарын болгаш да-
йынчы алдарын тураскаалдарын
чаагайжым к

БИСТИҢ КҮШ-АЖЫЛЧЫ ӨННҮКТЕРИВИС

Идепкейлиг ишчилер

Бистин районда 31 херээженнер чөвүлелери боттарынын хураалында 12700 херээженнерниң хаара туттунган. Статистикадан мындай саннарны аң көрөүлөр. Районда 271 херээжен коммунисттер, 152 херээженнер Советтериниң депутаттары, 3 кижилер партияга, 4 кижилер Советтериниң секретарлары. Бу ботта бистин херээженнериниң политикалык идепкейиниң хүн-бүрү өзүп турарын тодогай херечилер турар саннардыр.

Районнуң херээжен чонуну ажал-агымның аны-бүрү азыраа-рында ажалдап, коммунисттер тургузушкунуң херэеде боттарынын күш-ажылчы үлүгү шыдаар-ла шаа-биле киирип турар. Херээженнер колдап ажалдап турар «Сүт-Хал» Ак-Даш, «Болшевиктер» Даштыг-Тей, «Чыраа-Бажы» Шык-Бажы, СЭКП-ниң XXII съездин атыг колхозтун Доргун сүт-бараан фермалары коммунисттер күш-ажылчы фермалары деп белик атыг эдилекчилери болу бергенер.

Шык-Бажы, Даштыг-Тей сүт-бараан фермаларында Хомушку Кувис-каал, Анна Ондар оларның ууттуп турар партия бөлүктери боттарынын коллективтеринге партия-политиктиг ажалдары кийкирип, план-ны ооналгалары чедишкенин күсүдериңе чууга ролду ойноп турар алпарган.

Мурнакчы херээженнериниң саны өскөн. Саначылар Кара-Сал Таан, Хомушку Кувискаал олар СССР-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Чарымын баураа Ленин ордени-биле, Момгуш Алдын-кыс, Анна Ондар, Хомыш Шондайты олар Күш-ажылчы Кызыл тул ордени-биле ша-наттандар. СЭКП-ниң XXII съездин атыг колхозта хойжулар Сарыглар

Дак-Кара чүс хойга онааштыр 112, Хобалыг Хорлуу 109 хураганын, Ленин атыг колхозта Тулун Уйнукай 100 хураганын алганнар. Ол ышкаш «Сүт-Хал» совхозтун хойжулары Ховалыг Долума, Ооржак Хуна олар база-ла эки көргүзүлгөргө. Амырал-хандырылга комбинадына Ирина Туметей, Галина Банинова, райола Шоева, Хуремей, Анисенко, хлеб за-водунда Вера Ганчук, Ооржак Дуктук, урутар салыны ажалдакчылар Смирнова, Буянова олар боттарынын коллективтериниң мурнакчылары бо-лу бергенер. 24 школада, 17 ин-тернаттарда 247 херээжен башкылар болгаш кижизидикчилер бичин сал-гакчыларын чүтүлдү-биле өөрлөп, кижизидип турар. Оларны аразын-да Х. Бюрбю, М. Тас-оол, Б. Долгар, М. Самдан олар адарлыг башкы деп аттарган.

Бистин херээженнер чөвүлелери-вистен «Сүт-Хал» совхозтун Кара-Чыраа салбырада Ольга Дырткыча удуруган херээженнер чөвүлели алаан көсүлгө ажалдыг. Мында бүгү херээженнер нитилеге ажалыг ажалдарга хаара туттунган. Булу-руле мурнакчылары болгаш уру-тарын эки кижизидип турар илер-биле журажылталарын организа-стап, оларның үлөтөр-чизген, күш-ажылчы дуржулгазын нитилеге не-тереди турарын чаңчыл болду-рган. Херээженнерден 18 кижилер кезежик школада, 9 кижилер политшкола, 7 кижилер бот-өөрлөдөгилер.

Ол херээженнер чөвүлелин урутар кижизидилгенин талазы-биле секциязы эки ажалдап, башкы-лар коллектив-биле болгаш ада-не комитети-биле сырый харылааны туруп, урутарын өөрлөдөгилер болгаш кижизидилгени багай ада-не-лери херээженнер чөвүлелин бол-гаш ада-не комитетинге чуугаалажып турар. Херээженнер чөвүлели хен

бжарынын, силлип аргымырнык бөлүмненин организастан, оларнык ажалы эки. Ол ышкаш адмандын темириниң делгелгени кылган, хепти канчаар кедерип деп темалыг кезе-жи, К. Будажины «Иржым булуң» деп номуна номуңчулар конферен-цияны эрттирген. Бот-тыгытыр уран чүт бөлүмүн херээженнер урулчу кийрип, сууга 4 катап кон-церт көргүскөн, мадчынарже ий-лаа үнүшкүн кылган. Херээжен-нер чөвүлелин кижигүнери асли, интернат ажалын урулчу хайгаарып, пенсионерлерге боттук дузаны че-дир турарын онаалат демделээр хе-рек.

СЭКП-ниң XXII съездин атыг колхозта херээженнер чөвүлелин ажалы база эки. Мында херээженнер дружиназы шуудургу ажалдап, хей-нитиниң чурумун урур, өг-бүлө-биле ап-найрал чок адаларын хе-рээженнер чөвүлелин тургузуп, аш хуузуң судучу нитилчип турар. «Крокодил» болгаш «Херээженниң үнү» деп хана парлагам ай сапы-ла-ла үнөр.

СЭКП обкомунуң V пленумунуң шийтирлерин амыралга боттарын-дар талазы-биле Шени, Илме, Ал-дан-Маадыр болгаш Чадана советте-ринде чамдык ажалдар кылдырган.

Мында-да болза херээженнер ор-тузунда чорутуп турар политик-тиг болгаш организацы ажалдар ам-даа шынтыг кижизидилгенин негеп турар. Бу талазы-биле ажал Ленин атыг колхозтун Бали-Тала салбы-рында, «Тыва» совхозта багай тур-густунган. Ленин атыг колхозтун Бали-Тала салбырында аргалаар, ажал кылбас херээженнер ам-даа бар. Мында Таян Момгуш аргалап тургаш, уруундан чарлыр журга таварышкан. Долум Кундучмаа, Се-мис-Кара, Серен, Серенчаа олар ара-галарына өйлөшкөн, колхоз бүт-үрүлгөсине ажалдар «чай чок» бол-ган. Ол чорутар колхозта парком секретары аш Самданын, колхоз дар-газы аш Хунажыкты дууретпейн ту-рар. «Тыва» совхозтун ийи салбы-рында херээженнер чөвүлелери (даргазы өйи биле Д. Куулар) хе-рээженнер ортузунда полит-массалыг ажалды куду денелде чорудуп, чаңгыс-даа натап номуңчулар кон-ференцияны эрттирген, булуруле мурнакчылары-биле журажылгалар организастан, херээженнер чөвү-лелин секциялары, тургускан бөл-гүмнери ажалдаган. Байдал мындг турар, кезе Совет болгаш совхозтун парком херээженнер чөвүлелин

ажылынын дугайын сонургувайн келген.

«Чыраа-Бажы» совхозта, райода, амырал-хандырылга комбинадында, АТА-да, район өмөлгөсине партия организацылары (секретарьлары аштер Комбукай, Потапова, Проко-пенко, Веташенко, Арбузова) хама-рышкан херээженнер чөвүлелери-ниң ажалын чогуур удурулга-биле хандырбаан, Чадана хоорайда ара-га-лаар, хей-нитиниң черлеринге эзи-рик чорутуу, хоп-чип үндүрер, бак чаңчылардан адырылбайн чорутуу кижилер ам-даа бар. Чижээ, Конку-пан Тоорук, Таян Очур-оол, Кара-Сал Кара-кыс, Часкал, Шааяк, Сат Сурун.

Чамдык херээженнер чөвүлелери тыва херээженнериң тогаа шөлүгө ногаалар, чечектер парлап өстүрери-ге, мөөгү чып ажаарына, ногаа ду-заарына, кат-чимис чып, варенье дайындырына чачыктырыныча кичээней салбайн турары кончут четпес.

Назы четпааннер ортузунга ажал-дан херээженнер чөвүлелери хоорук болуп турар. Назы четпааннер хе-рээни комиссия-биле болгаш ада-не комитеттери-биле оларның хары-лаанын кошкан дараазында фак-тылардан көрүп болур. Амыг уде районда 18 харан куу назылыг 81 кижилер ажалдаган-да, өөрмөй-даа турар, а 51 кижилер ажалдап турар болза-да, өөрмөй турар. Олар-нык алаан чамдыктыр херек үлөтө-көн. Оларнык өөрмөс, ажал-даас, нитиниң корум-чурумун урур, херек үлөдөй чорутуу болза хамыктын мурнуна ада-не-лериниң уру-дарынын кижизидилгенин кичээней салбайн турарын түнөйлө-дүр. Илгил болганда ол айтыг херээженнер чөвү-лелериниң кичээнейниң төвүнге турар журулук.

Херээжен чон болза канчаар-да аажок улук кижизидилгени болгаш бу-дурчук күш. Херээженнер болза коммунисттер нитилелин идепкей-лиг тургузуучулар болгаш могай чок ишчилер. Партия организацылары сорулгазы болза херээженнер чөвүлелериниң ажалын партияг чорутууга-биле хандырып, херээ-женнер политиктиг болгаш күш-ажылчы кижизидилгенин бедик де-нелге тургузары болур.

С. КУУЛАР, райкомунуң херээженнер ортузунга ажал чорудар кылдыкы эргелекчилер.

Чөөн-Хемчик районнуң Ленин атыг колхозтун Кызыл-Чыраа суурда херээженнер чо-вүлели ында библиотека-биле сырый харылааны туруп, хе-рээжен чонну мога хандык-шыдар сорулга-биле улук ажалды чорудуп турар.

ЧУРУКТА: херээженнер чо-вүлелин даргазы А. Ондар биле библиотека эргелекчизи М. Мамааның ажал планын дугуржуп олурары.

Чүткүлдүг ажалдаар

Бо үениң херээжен кижилер—ол ботта, коммунизм тургузуучу, ол —не, ол—чуртталганың наастакчы-сы. Бо талазы-биле бистин район-ну херээженнериниң ажал-агыл, культура тургузушкунуң херээ-ге кижизилгенин улу. Чыл иелген ту-дун-на көдө ажал-агылның аны-бүрү адырларда мурнакчы херээ-женнериниң саны өзүп овор. Амыг уде чүгө колхоз, совхоз бүдүрүлгө-сине 1510 херээженнер хаара тут-тунган. Хойжулар: «Тээли» сов-хозта Чүлдүм Сендамы, Күжүттей Анай, «Мурнакчы» колхозтан Мом-гуш Бичин-Уруг, Хомушку Мадаан, «Кара-Хал» колхозтан Иргит Се-ленжаа олар 100 хойга онааштыр 27—107 хураганын камгалап ал-ганнар. Ол ышкаш «Тээли» совхоз-тун ажалдарын сүт-бараан фер-мазы чартык чыдаа 80 тонна сүт бүдүрү тургаш, 85 тонна 446 кг сүт бүдүрү, бир инекке онааштыр 506 кг сүт сап алган. Саначылар Хертек Чыбак бир инектен 587, кг, Салчан Карап 579 кг, Долган Бу-пүттей 553 кг сүт сап алган, районнуң чоргааралы болу бергенер.

Коммунист партия болгаш Со-вет чыраа херээженнериң күш-ажы-лы бедик-биле үнөшөп, эң-не шы-гаараларга чалактык пиналды-лар тыныскалыг. Чижээ, бистин райондан Чүлдүм Сендажыны Ленин ордени биле, оон алыг 7 хе-рээженнери орденин болгаш ме-даальдар биле шаңдаан. Ол ышкаш

Ч а а ш ү л ү к т е р

ЧАГАА

Чагаа.
Чал-чаа алдым.
Чазып алгаш номчуп өр мен.
Эргим сестер
Эрим ошпак, чүрүм чылдып,
Чуртталгамы
Чуруй берди, наастай берди.

НӨРҮШ

Нөрүш:
Хөгүлүг болгаш чараш нөрүш.
Нөр мен:
Херек-чүрүм хайнып келир.
Черле ынчаш
Чечек берен өң чок апаар.
Ынак болгаш
Ындыг ийикпе, билбес-тирмен.

ЧАШТАР

Каракта чаш
Кайың келген, чүдөн болган?
Сактылганың
Салбас доңу чештинген бе?
Нелчүк сөткил
Хомудалы човаткан бе?
Ажыг-хичке
Агымга алыскан бе?
Наам, сарым,
Нарктарың топтап керейн:
Ындыг эвес
Ынакшыдың чаштары-дыр.

ЧАН

Чаңпап ордан,
Часыбаймын, ынакпаймын.
Чаның орта
Чалтап орайн, көрүп орайн.

Кым-даа бисти
Кыжырбас оң, чүгө дize,
Чуртталгавис
Чурумалы—чаңчылы-дыр.

ИСТЕР

Телефоннаш,
«Демги черге мана» дидиң,
Чед бердим —
Чечектер-ле тоглап наап-тыр.
Ийи истиң
Илең-ле номчуп болду.
Салгын харын
Сагымны омургадып,
Арыг сөткил
Аялгазын ойнай берди.

О. СУВАНПИТ.

Ажыл-ишчи байдалда

Совет Эвилелинниң Коммунист партиясының XXIII съездин нөдөнч ажал-ишчилериниң мурнуна улуз сорулгазы салган. Ону күсүдериңе херээжен чо-нуң кижизилгенин дугайында айтыргам Каа-Хем районнуң херээженнер конференциясына чуугаала-нган.

Районнуң экономиказы болгаш культуразын сай-ырадырыга херээженнериң кижизилгени өскөн. Улуз өөрлөдөгилер ажалдап турарларын 83 хуузу, садыг шугумунда—87 хуузу, кадык камгалаында—90 хуузу херээженнер. Оларнык хей кезин аш сөткилдиг ажалдап, хей-нитиниң ажалына илпекчилер болу бергенер. Мал ажалында Тонку Седик, Т. Шандан-оол, К. Архипова (Тиллелге колхозу), К. Борисова, Г. Блинова («Кызыл-туң» колхозу), Даваалы Долума, Зол Чигжит, Мария Кызыл-оол, Ю. Завьялова («Ок-тябрь 30 чыл ою» колхоз), Д. Блажкий, А. Дембирел («Совет Тыва» колхоз), Адыа Саара («Октябрь 14 чы-лы» колхоз), садыгжилар С. Темерева, З. Боткарева, эмчилер З. Делекина, Кызыл-оол, Чижикова, В. Зубо-ва, башкылар К. Иванова, Е. Адимачи. Хайнакчы мурнакчыларын оодурунда чоруп, чоңуң жүдүт-кекчи чаалап алганнар.

Районнуң дыка хей херээжен ажал-ишчилер пар-тиянык XXIII съездинге уткуштур бедиктен соци-алист хуузаларын алгылаш, адарлыгы-биле күс-сөткенин. Хойжулар Ондар Тектүвей, Зол Чигжит, Чада-оол Багай-Уруг чот төрүт хойла-на 98—106 хураганын камгалап алганнар. «Тиллелге» колхоз-тун сүт-бараан ферманын саначылары М. Даваа, А. Саая, С. Дамча, К. Архипова эркен дөрт айларда 10—13 мул литр сүтү саггандар.

Херээжен чоңуң кижизидилгенин бир кол ролду чө-р-чөлдө херээженнер чөвүлелери ойнаар ужу-рут. Амыг уде районда 88 секцияларын 18 херээ-женнер чөвүлелери бар. Эртен чылын херээженнер чо-вүлелериниң организастаны 57 кижилер составтыг хе-рээженнер ансамбли ажалдап, лекция пропагандамын-га 83 херээженнер хаара туттуган турган. Лекторлар Салыакова, Диденко олар чон мурнуна шынарлыг лекцияларын номчуп, дыңчыкчыларын үлөдөй ал-ганнар.

Ленин атыг, «Ленинчи орук», «Тиллелге», «Кы-зыл туң» колхозтарда херээженнер чөвүлелери пар-тия организацылары, төрөлөр комитеттериниң, культура албан черлериниң ажалына боттук дузаны чедирин, уран чүгө, суур чагайжылдыгына хе-рээженнериң кижизилгенин идепкейиң чедип алган-нар.

«Тиллелге» колхозта херээженнер чөвүлели (дарга-зы Новикова) бодунуң ажалын солун тургускан. Ху-

ралдары өй-шаанда эрттирп, ужуражылга болгаш дыштанылга кезеңдерин солун организастан эрттирп келген. «Мен ленин алың хойдарын мрал тур мен» деп темалыг кезең. Ада-чурттуң дайынын кижизил-чилер-биле ужуражылга кезеңи онза солун болган.

Ындыг болза-да эки ажалды херээженнер чөвү-лелериниң үлөтөр-чизген, мурнакчыларын арга-дурактазын өскөдөгү чедир, талазы-биле ажал районда четпес тургустунган. Районнуң күсүдериң ажалын ажалдап келген. Кезежик школада өө-рө-не чогуур 40 хар чедир назылыг херээжен чон до-дуз-биле хаара туттунмаан.

«Совет Тыва» совхозта, «Буруцгаар», «Коммунизм-че орук», «Октябрь 30 чылы» колхозтарда хе-рээженнер чөвүлелери культура-албан черлериниң, са-дигын ажалын хынавайн, боттук дузаны чедир-бейн, нитилеге чок ажалдап, чоңуң культуразын бедикер талазы-биле ажалды четпес хандырган. Хе-рээженнер ортузунга тусый лекцияларын, дыштаныл-га болгаш ужуражылга кезеңдерин организастанып, өгөлгөч бедик ажал чорутуң чуугаалың та-былбыравайн келген. Оон уламчанд хей чылдарда кады чурттап келген, бадылаашкын чок, «бот нелер бис» дөш дузалымы ашка чогап турар нелер дыка кай. «Октябрь 30 чылы» колхозтун кижизилгенин Сте-панова, Г. Дарма, М. Даваалай, Ч. Адына, Солдатова, «Буруцгаар» колхозтан М. Күжүттей, Е. Найденова, Че-репанова олар колхоз бүдүрүлгөсине шуут кириш-төөнөр.

«Октябрь 30 чылы» колхозта херээженнер чөвү-лели (даргазы Зеринская) херээжен чон-биле ажалды кошкан удуруган. Суурда тувар башкы чок.

Мал семирити «Совет Тыва» совхозтун төвүнү, культура болгаш урутар албан-черлериниң, чуртта-га байдырарың санитар байдалы багай турда, мыда херээженнер чөвүлелин, кезе Советтик, совхоз да-рекциязын оң-биле илпекчи олурары черле элден.

Бистиг чурауус совет эрге-чагырганың 50 чыл оюн демделеп эрттиреринге белеткенп турар. Бу улук байыраалга төлөтүп ужуражып дөш чон ортузунга политикалык илпекчил ажалды күштелдирип, культу-ра болгаш урутар албан черлериниң ажалына, са-нитарыга, ногаачылдылга ажалдаптын турарларын ажалга бижылгалар талазы-биле айтыргызын ший-тирлээрин херээжен чоңуң калбак массалын хаара туруп, эки ажалды херээженнер чөвүлелериниң арга-дурактазын өскөдөгү чедир талазы-биле боттук ажалды кылдып зорулар эргекч чууга.

С. ОМЗААР.

КЫЗЫЛ ТУКЧУГАШТАР

Бистин суурүвүс өске суурлардан онзагай төөгүлү. Чул дээрге, Тыва-га болган национал-хосталгалыг рево-люция-биле шуут холбашкан. Мы-нан маңа каш-ла саныг бажыңнар турганы билинбир. Бистин чырыт-кылыг болгаш аас-кежиктиг тур-талгавис дөш ада-өгбелеринис бол-гаш ажалырыны иштиңиниң бол-гаш даштыкынын эжелекчилер-биле демисел боттарынын амы-тынын бергенер. Оларга тураскал бистин суурун төвүндө бузулбас менге даштан силлип каан турары ол-дур. Ону долгандыр бистин өөрүшүлүг амыралымыстың хайныгып тура-ры ол-дур. Мынчангаш бистер сууру-вуска ынак болгаш оң ат-алдары дөш боту чуугаа кылмып, амыг үе-нин дуулуг-ла чараш болгаш бедик культуралыг сууру болдулар дөш туржуп турар бис.

Сууруң болгаш амыралдын наастакчылары,—эр-даа, херэе-женда кижилер, бистер болганыныста оон чагайжылдыга болгаш куль-туралг амыралын дөш бөтү чөмчө-лериң ап чорудуп турар бис. Херэ-эженнер чөвүлелин кижигүнери суурун бажыңнарын кудумчулар айы-биле үлөшкөн. Бажың бурун-де арыг-шевер кылдырааштарын ас-кылаан. Кудумчулар, бажыңнар ча-нынын бок-довураа аштыгынган. Херээженнер чөвүлелин кижигү-нерин фермаларже үндүрүлгөн. Кол-хоа болгаш фермалар төвүнге бажы-ңнар көрүлгөсүн эрттирген. Оон түң-нелин үндүргөн.

Колхозтун херээженнериниң ни-ти хураалына партиянык XXIII съез-диниң шийтирлерин амырал кырынга канчаар боттандырар ду-гайында айтыргыны чуугаалшкан. Ол ышкаш «Өг-бүлениң бөдүлүн канчаар ажаллап турар бис?» деп илпекчил херээженнер чөвүлелин даргазы Клара Оюн кылган. Бистин суурун хамааттылары нитиниң-биле өг-бүлениң бөдүлүн чөп ажаллап турары илерээн. Үналдаа соопла 33 бажыңнар чүгө кончут эки демдек-терин алганнар. Ол ышкаш кызыл тукуташтар тыпыс төртин ба-

жыңнар база тодараттыганын. Оон эалери Оюн Севилбаа, Куулар Ба-кыс, Оюн Дадар, Оюн Динмаа, Елза-рева Наталья болгаш оон-даа өс-кө-лөр-дүр. Бисте «Иениң үнү», «Ажыктыг сүмелер», «Көрүнчүк» деп хана солуннар доктаамал үнүп келген.

Херээженнер хуралы суурун улам эки чагайжылдыгыча, ара-га-лаар, чурум урур чоруктарга удуз шыгыны демисел чорударыныч, колхозчуларын культуразын бедик-теринче утланган шийтирпирин ху-дээп алган. Июнь 19—20 хүнеринде бистин суурувустун туртакчыла-ры шкозаларынын болгаш пионер-лерин салдуун 2000 ажыг ки-жиңчилерин уткуп алыр. Бистин ажал-төлүвүс бистин төөгүлүг суу-

О. ЧЫРТАЙ-УРУГ,
Таңды район.

Чүткүлдүг ажалдаар

Бо үениң херээжен кижилер—ол ботта, коммунизм тургузуучу, ол —не, ол—чуртталганың наастакчы-сы. Бо талазы-биле бистин район-ну херээженнериниң ажал-агыл, культура тургузушкунуң херээ-ге кижизилгенин улу. Чыл иелген ту-дун-на көдө ажал-агылның аны-бүрү адырларда мурнакчы херээ-женнериниң саны өзүп овор. Амыг уде чүгө колхоз, совхоз бүдүрүлгө-сине 1510 херээженнер хаара тут-тунган. Хойжулар: «Тээли» сов-хозта Чүлдүм Сендамы, Күжүттей Анай, «Мурнакчы» колхозтан Мом-гуш Бичин-Уруг, Хомушку Мадаан, «Кара-Хал» колхозтан Иргит Се-ленжаа олар 100 хойга онааштыр 27—107 хураганын камгалап ал-ганнар. Ол ышкаш «Тээли» совхоз-тун ажалдарын сүт-бараан фер-мазы чартык чыдаа 80 тонна сүт бүдүрү тургаш, 85 тонна 446 кг сүт бүдүрү, бир инекке онааштыр 506 кг сүт сап алган. Саначылар Хертек Чыбак бир инектен 587, кг, Салчан Карап 579 кг, Долган Бу-пүттей 553 кг сүт сап алган, районнуң чоргааралы болу бергенер.

Коммунист партия болгаш Со-вет чыраа херээженнериң күш-ажы-лы бедик-биле үнөшөп, эң-не шы-гаараларга чалактык пиналды-лар тыныскалыг. Чижээ, бистин райондан Чүлдүм Сендажыны Ленин ордени биле, оон алыг 7 хе-рээженнери орденин болгаш ме-даальдар биле шаңдаан. Ол ышкаш

бичин чаштарын өг-бүлөгө кижизидип өстүргени дөш 23 не-херээжен-нер «Маадыр» не дөш хуудулу аты алган. Коммунист херээженнериң саны районда көдөдө: 146 коммунисттер болгаш 900 комсомолчулар бар. Олардан 10 кижилер районнуң удуз-тур ажалдарында, 5 кижилер партияга организацыларының секретары-лары. Тээли болгаш Дон-Терек эге шкозаларының эргелекчилери Дробинская, Намчыл, Моген-Бүрен 8 чыл шкозалында партия эге организацыларының секретары Морган Серкич, күрүне бажыңнарын район салбырының эргелекчилер М. Зверева болгаш өскөдөгүлөр. Районнуң херээженнер чөвүлелериниң иштинде эки ажалдыгы-ларыл салы көдөдө. «Кара-Хал» колхозта херээженнер чөвүлели (даргазы эш Иргит Селенжаа) аны-бүрү 4 секцияларын, 2 херээженнер боттандырып, 31 активтерин. Ажал-планын каратал санында чогадып, оон күсүдериңиң талазы-биле ай-тыргыны түдүп чуугаалажып, илпек-тиңгенин чечеттерин байдырарын бүгү херээженнер ап келген. Ол колхозта чыдааган чок ажалда-вайн овор херээженнер чон.

Херээженнер чөвүлели клуб, би-блиотека чөвүлелери-биле, комсомол организацылары-биле бижыг хары-лаалыг, бот-боттарына дузалыжып, дыштанылга кезежик демисеп эрттирери чаңчыл болган. Олар тема-

лыг болгаш дыштанылга кезежик-рин 6 удаа чорудуп, ажаа «Ынак-шыл деп чуа», «Күш-ажыл кижизил-гени наастаар», «Културалг ажал-ча-деп диспуттары эрттиргилдөөн. «Тээли» совхозтун Найрал сал-бырында херээженнер чөвүлели (даргазы Хертек Долган) чоонта чаа-ла кошкан ажалдыг турганын-дан ам районнуң эки ажалдыг чөвү-лелериниң бирөөн алпарган. Оон чамында 3 секция доктаамал ажал-дап турар. Санитария секциязының кижигүнери бажыңнарын 10 хон-ганда-да хынап, арыг-шөвер кий-раштарына экилерин демделеп, чечеттерин чайдылар арга-сү-мени берип турар. Ол ышкаш хе-рээженнер өөрлөдөгилерге улук ий-көзөңгө салдыган. Култура бөл-гүмүндө 34, некежик школада 54, зооветеринариялык бөлүмүндө 26 ма-алч херээженнер хаара туттуган.

Улузду дружинамы болгаш «Кро-кодил» деп шугумчулук солуну тургузуп алган. Херээженнер чөвү-лелин оорго «Иениң үнү» хана солун урулчу үнүп турар.

База ол ышкаш эки ажалдыгы-ларга «Мурнакчы» колхозта (даргазы Долган Хурей), «Тээли» совхозтун Кызыл-Дар салбырында

